

MĂSURI PENTRU INTENSIFICAREA CERCETĂRII-DEZVOLTĂRII ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Uniunea Europeană alocă pentru cercetare-dezvoltare sume de bani semnificativ mai mici decât Statele Unite ale Americii și Japonia. Această situație este îngrijorătoare, întrucât inovarea este un factor cheie pentru creșterea competitivității economice și bunăstării sociale. De aceea, prin Agenda Lisabona s-a stabilit ca obiectiv transformarea economiei Uniunii Europene în cea mai dinamică economie bazată pe cunoștințe din lume. Una din țintele concrete ale Agendei Lisabona îl reprezintă **angajamentul luat de țările Uniunii Europene la Barcelona de a cheltui pentru cercetare-dezvoltare 3% din PIB până în 2010**. Pentru a atinge acest obiectiv, este necesar să se adopte măsuri speciale pentru a stimula intensificarea activității de cercetare-dezvoltare în sectorul privat.

Intensificarea activității de cercetare-dezvoltare în sectorul privat este posibilă prin adoptarea a **patru categorii de măsuri**:

- măsuri directe
- măsuri fiscale
- măsuri privind capitalul de risc
- măsuri privind garantarea creditelor

Stimularea investițiilor private în cercetare-dezvoltare presupune **acțiuni** privind:

- încurajarea firmelor care activează în domeniul cercetării-dezvoltării să aloce sume mai mari de bani în acest sens;
- stimularea firmelor care nu desfășoară activități de inovare să înceapă astfel de activități
- încurajarea înființării de noi firme în domeniul cercetării-dezvoltării
- extinderea sferei de cuprindere a noțiunii de cercetare-dezvoltare, în special în ceea ce privește inovarea non-tehnologică

În continuarea prezentăm **cele mai importante categorii de măsuri** folosite în țările Uniunii Europene pentru intensificarea cercetării-dezvoltării:

1. Sprijinirea instituțiilor științifice din sectorul public care desfășoară activități de cercetare-dezvoltare, sprijin condiționat de: colaborarea cu firme private, cercetarea unor aspecte de interes pentru firmele industriale, transferul gratuit al rezultatelor cercetării către firme, în special către IMM-uri etc.

2. Încurajarea trainingului – este important să se organizeze cursuri pentru dezvoltarea de abilități inovative și întreprinzătoare
3. Încurajarea mobilității cercetătorilor – recrutarea și angajarea acestora de firmele private este benefică pentru amplificarea activității de cercetare-dezvoltare
4. Acordarea de granturi pentru desfășurarea de activități de cercetare-dezvoltare în domeniul industriei
5. Acordarea de credite care se restituie în situația în care activitatea de cercetare-dezvoltare sprijinită este una de succes
6. Acordarea de stimulente fiscale pentru firmele care desfășoară activități de cercetare-dezvoltare
7. Folosirea unor mecanisme de garantare a creditelor acordate firmelor inovative
8. Elaborarea unei baze cu datele de contact ale unor firme și instituții relevante pentru domeniul cercetării-dezvoltării, cu informații despre inovările tehnologice din alte țări, despre oficiile internaționale de transfer tehnologic, despre patentele existente etc.
9. Încurajarea participării IMM-urilor la achizițiile publice de tehnologie – acestea sunt definite astfel: în situația în care o agenție guvernamentală face o cerere unei organizații sau firme pentru un produs care nu există, specificând caracteristicile funcționale ale produsului, atunci acea agenție trebuie să finanțeze o parte din cheltuielile de cercetare-dezvoltare
10. Încurajarea înființării de incubatoare de afaceri, parcuri științifice și parcuri tehnologice
11. Încurajarea networking-ului între firmele și instituțiile interesate de activitatea de cercetare-dezvoltare pentru a facilita schimbul de informații sau desfășurarea unor proiecte comune
12. Folosirea unei abordări sistemice în elaborarea politicilor de inovare
13. Stimularea înființării de clustere, pentru a facilita interacțiunile dintre firme puternice din domenii diferite

În prezent, majoritatea țărilor membre ale Uniunii Europene aplică o gamă variată de măsuri, directe și indirecte, pentru a sprijini cercetarea-dezvoltarea. Mai multe state au introdus sau au extins sfera de acțiune a instrumentelor fiscale menite să susțină procesul de cercetare-dezvoltare. **Stimulentele fiscale indirecte** reduc costurile cu cercetarea-dezvoltarea la o mare varietate de firme, inclusiv la IMM-uri. Este recomandabil să se utilizeze stimulente fiscale pentru a sprijini cercetarea-dezvoltarea privată, deoarece acestea se adresează unei game largi de firme și permit fiecăreia dintre

acestea să-și stabilească singură conținutul proceselor de cercetare-dezvoltare. Dacă sunt bine proiectate, aceste scheme fiscale contribuie la creșterea nivelului de ansamblu al investițiilor în inovare.

Stimulentele fiscale pentru cercetare-dezvoltare permit companiilor să reducă valoarea taxelor și impozitelor plătite ca o recompensă pentru desfășurarea de activități inovative.

O analiză a stimulentei și a schemelor fiscale utilizate în prezent în statele membre ale Uniunii Europene a relevat o mare diversitate a acestora. În acest context nu se poate recomanda un sistem uniform de stimulente fiscale pentru cercetare-dezvoltare. În urma analizei sistemelor fiscale, s-a ajuns la concluzia că stimulentele fiscale, indiferent de tipul lor, intensifică procesul de cercetare-dezvoltare, iar proiectarea acestora este crucială pentru eficacitatea lor.

De asemenea, având în vedere faptul că stimulentele fiscale nu reprezintă singurul instrument financiar menit să încurajeze cercetarea-dezvoltarea, este imperios necesară coordonarea eforturilor tuturor instituțiilor implicate în finanțarea cercetării-dezvoltării. Din păcate, această coordonare este insuficientă în multe țări din Uniunea Europeană. Pentru a se înregistra performanțe cât mai bune, proporția în care sunt combinate măsurile directe cu cele fiscale depinde de contextul specific existent în fiecare stat membru.

În procesul de proiectare a schemelor de stimulente fiscale, este recomandabil ca statele membre să țină cont de următoarele principii:

- simplitate** – schemele trebuie să fie transparente și ușor accesibile unei game variate de firme;
- costuri administrative și de conformitate scăzute** – pentru firme, procesul de aplicare pentru a primi deduceri fiscale și subvenții nu trebuie să fie complex și nici să consume mult timp;
- certitudine** – firmele ar trebui să poată include cu un grad ridicat de certitudine în proiecțiile financiare deducerile fiscale și subvențiile primite; stimulentele fiscale nu ar trebui să depindă de nivelul actual de profitabilitate al firmei;
- stabilitate** – regulile de acordare a stimulentei fiscale nu ar trebui să se schimbe prea des, deoarece acest lucru ar reduce capacitatea companiilor de a își trasa un buget clar atunci când realizează investiții inovative.

Prezentăm selectiv în continuare câteva modalități de stimulare a cercetării-dezvoltării folosite cu succes în țările Uniunii Europene.

Exemple de bune practici în țările Uniunii Europene

1. Centrul ALBA din Scoția – reprezintă o colaborare inovativă între industrie și mediul academic. Acesta oferă o gamă largă de facilități de dezvoltare a afacerilor, cum ar fi locații prevăzute cu toate utilitățile, asistență financiară și sprijin pentru trainingul salariaților. Centrul ALBA s-a înființat ca urmare a unei inițiative a Scottish Enterprise – cea mai importantă agenție de dezvoltare economică din Scoția. Lucrând în colaborare cu patru dintre universitățile de top ale Scoției și o serie de parteneri din mediul privat, atât din Scoția cât și din afara ei, centrul furnizează o gamă variată de servicii pentru afaceri.

2. Programul pentru Dezvoltarea Cercetării Industriale (PAVE) din Grecia – este o schemă de finanțare guvernamentală a cercetării industriale lansată în 1986 și care a avut succes, în special pe planul conștientizării importanței inovării și a activităților de cercetare-dezvoltare pentru firmele din Grecia. Pe lângă aceasta, s-a intensificat atât colaborarea dintre firme, cât și dintre acestea și universități și centre de cercetare. PAVE a condus, de asemenea, la o creștere a numărului de angajați din domeniul cercetării industriale și indirect a condus la creșterea nivelului de participare la programele de cercetare finanțate de Uniunea Europeană.

3. Programul de granturi rambursabile destinate inovării ANVAR din Franța – în șapte ani, acest program a contribuit la realizarea a 7000 de proiecte de inovare din 5600 de companii. Programul a fost util în special pentru firmele noi, pentru care inovarea este crucială și care nu dispun de fonduri financiare suficiente pentru a finanța activități de cercetare-dezvoltare.

4. Programul de Cercetare pentru inovare destinat IMM-urilor din Statele Unite ale Americii – a apărut în 1982 și reprezintă o schemă de finanțare a proiectelor de inovare propuse de IMM-uri. Programul are 3 niveluri de finanțare a proiectelor: primul nivel presupune evaluarea unui studiu de fezabilitate, în care se prezintă propunerea de proiect de inovare. Dacă sunt aprobate, se primește o finanțare de până la 100.000 dolari. Al doilea nivel are în vedere firmele care au obținut finanțări de primul nivel și care doresc o dezvoltare a rezultatelor obținute prin proiectele de inovare. Sumele primite la acest nivel sunt de până la 750.000 dolari. Al treilea nivel vizează proiecte de comercializare a rezultatelor obținute la nivelul al doilea. Dacă o agenție guvernamentală este interesată de aceste rezultate, Programul finanțează comercializarea acestora.

5. Programele inter-ministeriale de clustere din Finlanda – au fost create ca urmare a deciziei din 1996-1997 a guvernului Finlandei de a crește cheltuielile publice în domeniul cercetării-dezvoltării. Aceste programe au urmărit să creeze clustere bazate pe cunoștințe, în cadrul cărora gruparea firmelor se realizează în funcție de domeniul de interes și nu pe criterii geografice. Aceste programe potențază punctele forte ale unei economii, concentrându-se pe acele domenii economice în care potențialul de inovare și dezvoltare este ridicat. Grupurile țintă ale acestor programe sunt reprezentate de centre de cercetare, agenții guvernamentale, companii industriale, instituții de capital de risc și consultanți. Bugetul anual alocat acestor programe este de 33 milioane euro.

6. Parteneriatele Faraday din Marea Britanie – reprezintă o inițiativă focalizată pe îmbunătățirea interacțiunii dintre știință, inginerie, tehnologie și industrie prin implicarea unor organizații intermediare. Acestea din urmă au legături puternice atât cu mediul academic cât și cu cel industrial. Parteneriatele Faraday sunt recunoscute la nivel național și regional ca adevărate centre de expertiză și colaborare în diferite domenii de activitate. Rolul organizațiilor intermediare este foarte important, în sensul că acestea asigură managementul și leadershipul parteneriatelor, având o atitudine echidistantă față de interesele tuturor părților implicate.

7. „Deținătorii de Cunoștințe din IMM-uri” – este un program al guvernului din Olanda, al cărui scop principal rezidă în creșterea capacității inovaționale a IMM-urilor. În acest sens, firmele primesc subvenții pentru angajarea unui tânăr absolvent de programe de master denumit generic „deținător de cunoștințe”. Pot aplica pentru aceste programe firme cu maxim 100 de salariați, iar deținătorul de cunoștințe trebuie să fie angajat pe o perioadă de minim un an de zile și să lucreze cel puțin 32 de ore pe săptămână. Subvenția maximă care poate fi primită de o firmă la angajarea unui deținător de cunoștințe este de 9000 euro.

SURSA: Raportul Comisiei Europene – „Raising EU R&D Intensity”

Departamentul Analize și Sondaje

Mirabela Borcoș

Oana Bâra